

بيان مايفعله الحاج والمعتمر

تأليف

د. صالح بن فوزان بن عبد الله الفوزان
عضو هيئة كبار العلماء

ترجمه الى اللغة الاوزبكية
د. شاه رسنچ شاه موساروف
١٤٣٩هـ / ٢٠١٨م

ҲОЖИЛАР ВА УМРАЧИЛАР
УЧУН ҚЎЛЛАНМА

Муаллиф:
Доктор Солиҳ ал-Фавзан

1439 H - 2018 AD

САУДИЯ АРАБИСТОНИ ПОДШОҲЛИГИ

ОЛИЙ ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ
АЛ-ИМОМ МУХАММАД ИБН САУД НОМИДАГИ
ИСЛОМ УНИВЕРСИТЕТИ

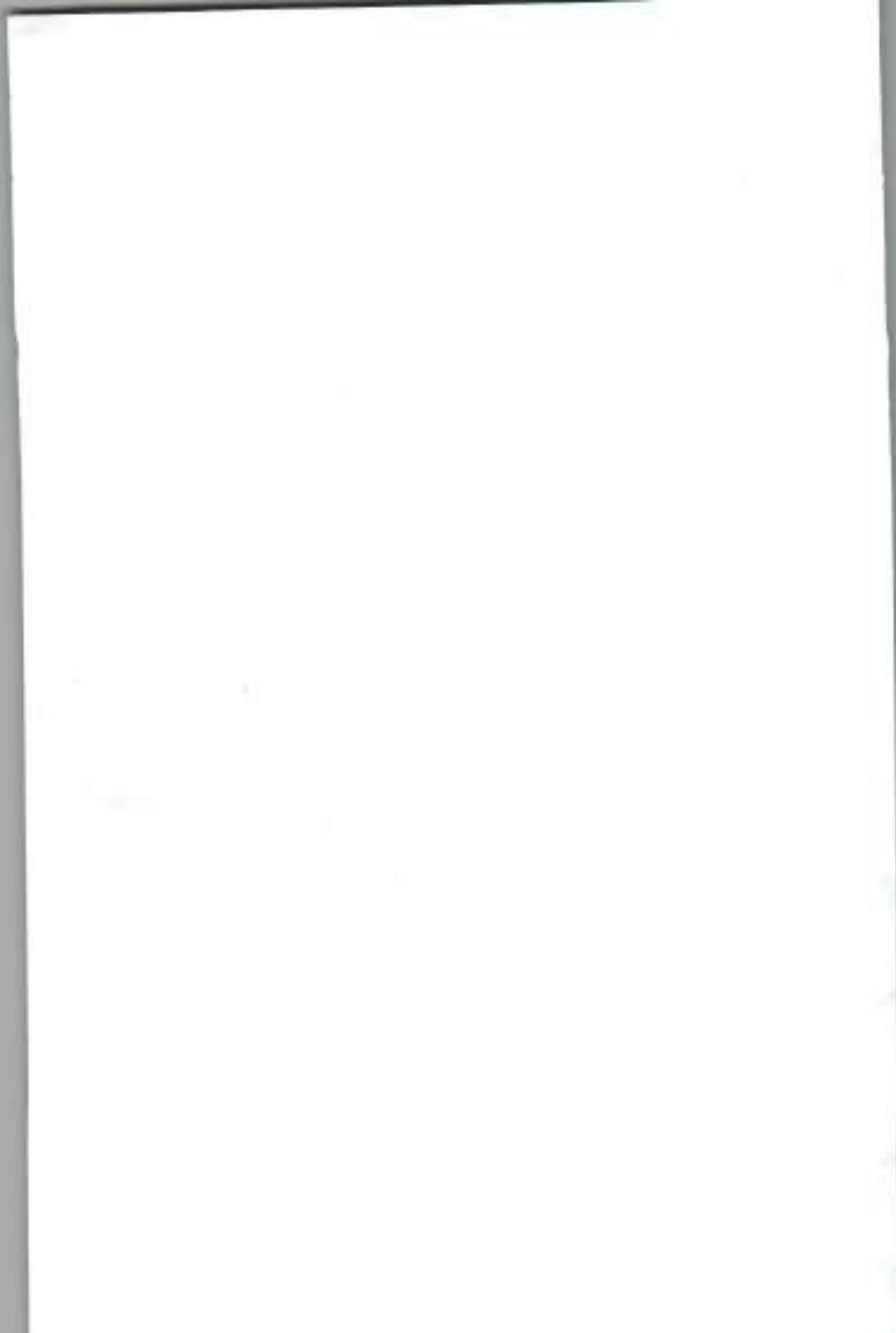
Илмий тадқиқотлар
деканати

ҲОЖИЛАР ВА УМРАЧИЛАР УЧУН ҚЎЛЛАНМА

Муаллиф:

Доктор Солиҳ ал-Фавзан

1440 х – 2019 йил

government departments to serve the pilgrims and guide them to perform Hajj properly and authentically.

From that perspective, the university continues to publish this multilingual book, which is authored by H.E. Sheikh/ Saleh bin Fouzan AlFouzan, member of the Grand Scholars Board, and the Permanent Committee for Research and Fatwa. It also cooperates with the Ministry of Culture and Information to timely distribute it to pilgrims.

As it introduces this book, the university thanks the author for consenting its annual publication at no charge for the reward from Allah, Almighty. It also thanks the contributors in distribution to readers including the Ministry of Islamic Affairs, Endowments, Dawah, and Guidance and the different organizations serving during Hajj in the Holy Shrines. Thanks are also extended to the Custodian of the Two Holy

Mosques' embassies around the Islamic world.

We ask Allah Almighty to guide the pilgrims to perform Hajj on the proper way and reward the government of the Custodian of the Two Holy Mosques, King Abdullah bin Abdulaziz, and HRH the Crown Prince for the tremendous efforts it puts forth to serve Allah's guests, the pilgrims, and giving every possible help that allows them to perform Hajj easily and simply.

We ask Allah Almighty to help us devote our intents to Him and guide our missions and actions.

University President

Introduction

Praise be to Allah, the Cherisher and Sustainer of the worlds, and Peace and Blessings be upon His messenger and prophet, Mohammed bin Abdullah, and his kin and companions.

Allah Almighty says, " In it (Kaabah) are Signs Manifest; the Station of Abraham; whoever enters it attains security; Pilgrimage thereto is a duty men owe to Allah,- those who can afford the journey; but if any deny faith, Allah stands not in need of any of His creatures." [Quraan, 3:97] The Prophet says, "Practice your pilgrimage in accordance with my example".

Based on its mission and goals, Imam Mohammed bin Saud Islamic University (IMAMU) gives tremendous attention to scientific and Islamic studies to serve the society within its academic scope. IMAMU also collaborates with the different

*Меҳрибон ва раҳли Алоҳ
номи дилан*

﴿ الْحَجُّ أَشْهُرٌ مَّعْلُومَةٌ فَمَنْ فَرَضَ فِيهِنَّ الْحَجَّ فَلَا رَفَثَ
وَلَا فُسُوقَ وَلَا جِدَالَ فِي الْحَجِّ وَمَا تَفَعَّلُوا مِنْ خَيْرٍ
يَعْلَمُهُ اللَّهُ وَكَرَّ وَدُوَاقِبَاتِ خَيْرِ الزَّادِ النُّقُوتَى وَأَتَّقُونَ
يَسْأُولِي الْأَلْبَابِ ﴿١١٧﴾ ﴿ تَبَوَّأُوا الْمَكَّةَ

Мухтарам ҳожи!

Ҳажингиз, умрангиз ва қилаётган жамики амаларнигиз Аллоҳ учун ҳолис ниятда бўлиши учун интилингиз! Шунингдек, қилаётган ҳаж ва умра амаларингиз пайғамбаримиз (с.а.в.) суннатлари бўйича адо этилишига интилингиз!

Юқорида айтилган икки шарт бажарилмаса, яъни ҳолис ният ва суннатга мувофиқ бўлмаса, бу амаларингиз қабул бўлмайди. Агар қилаётган ишларингиз бу шартларга мувофиқ бўлса, унда ҳаж ва умрани бошлашдан аввал, ушбу кўрсатмаларни ўқиб чиқишни маслаҳат берамиз. Аллоҳ бу кўрсатмаларни Сизга фойдали қилсин!

Шунингдек, ҳаж ва умрада ишлатаётган пулингиз ҳалол йўл билан топилган бўлишига интилингиз, чунки муқаддас ҳадисларда айтилишича, ноҳалол йўл билан топилган маблағдан қилинган ҳаж қабул бўлмайди.

йўқ, билъакс, булар сафарда халақит беради.

2. Бадандаги буткул кир ва тердан ҳалос бўлиш учун чўмилинади. Бу иш тўсилган парда орқасида қилинади. Агар бундай ювинишнинг имкони бўлмаса, бу шартнинг бажарилиши мажбурий ҳисобланмайди.

3. Эркаклар устларидан жамики тикилган ва тўқилган кийимларни (шу жумладан, ички кийимларини ва пайпоқларини) ечадилар. Устларига ихром — янги ёки тоза оқ газламадан иборат икки бўлак мато ташлайдилар. Биринчи бўлак (изор) бўйинга ва елкага ташланади, иккинчи бўлак (ридо) қоринга боғланади. Пойабзал пошнасиз бўлади ва пайпоқсиз кийилади.

Аёллар эса юзларидаги ниқоб ёки чачвонни ечиб, унинг ўрнига номаҳрам эркаклардан юзини тусиш учун бошларига румол ташлаб олсалар кифоя. Аёллар бошларига салласифат баланд нарсалар қўйиб олсалар, румол

юзни ёпмай қолади, бу эса суннат эмас. Шунингдек, юзни тўсиш учун зийнатли буюмлардан фойдаланиш ҳам мумкин эмас. Ихромга киришда аёллар қўлларидаги қўлқопларини ҳам ечиб қўйишлари лозим.

Аёллар ихроми учун махсус ранг тайинланган эмас, баъзи авом эса аёллар ихроми албатта яшил ранг бўлиши керак, деб ўйлайдилар. Шунингдек, ихром оқ ранг бўлиши ҳам шарт эмас, чунки ихром ранги бўйича эркаклар ихроми рангига ўхшаб қолади.

4. Чўмилиб бўлгандан кейин, баданга ҳушбуй атирлардан суриш мумкин, лекин атир ихромга тегмаслиги керак. Аёллар ҳам атрофдагиларнинг эътиборини қаттиқ жалб этмадиган атирлардан фойдаланишлари мумкин.

чилар, ҳаж ва умра ихромига ўз уйларида кирадилар. Маккаи мукаррамада яшовчилар эса умра ихромига кириш учун ал-Ҳал номли жойга чиқадилар, ҳаж ихромига эса Макканинг ўзида кирадилар. Шунингдек, юқоридаги мийқотлардан ҳаж ва умрани ихтиёр этмай ўтилган бўлса — ю, лекин кейин муборак амалларни бажаришни ният этилса, шу ният билдирилган жойда ихромга кирадилар ва Маккаи мукаррамага фақат ихром ҳолатида кириб борадилар.

2. Ҳаж ихромига кириш вақти.

Бу Аллоҳ Таоло зикр этган муборак ойлардир.

"Ал-Ҳаж ашҳарум — маълумот" (ал-Бақара сураси, 197-оят.) — "Ҳаж мавсуми маълум ойлардир."

Бу — шаввол, зу-л-қаъда ойлари ва зу-л-ҳижжа ойининг ўн кунидир. Агар ихромга шу ойлардан

олдин кирилган бўлса, жамоат олдида ихроми тўғри, деб ҳисобланмайди.

Иҳромга кириб, зу-л-ҳижжа ойининг ўнинчи кечасида тонг отгунча Арафотда турилса, ҳаж амаллари тўғри бажарилган ҳисобланади. Умра амалларини бажариш учун ихромга ҳоҳлаган пайтда кириш мумкин.

3. Ихромга киришдан олдин бажариладиган амаллар

Агар Сиз ихромга киришни ният қилган бўлсангиз, унга тайёргарликни яхшилаш мақсадида, ихромгача, қуйидагилар қилинади:

1. Тирноқлар олиниши, мўйлов текисланиши, қўлтиқ ости ва овраг атрофи мўйлари тозаланиши учун зарур бўлган нарсалар олинади. Агар сиз бу ишларни уйда қилган бўлсангиз ва унчалик кўп вақт ўтмаган бўлса, бу нарсалар олишга ҳеч қандай эҳтиёж

Бу қуйидаги жойлар:

1. Зу-л-Ҳалифа — ҳозир
“Абйор Али” деб аталади.

Мадина аҳли ва шу томондан
қуруқлик, сув ёки ҳаво йўли орқали
келувчилар учун мийқот ҳисобланади.

2. Ал-Жаҳфа — сув бўйидаги
Робиғ шаҳарчасига яқин — Мағриб,
Шом, Миср ва шу томондан қуруқлик,
сув ва ҳаво йўли орқали келувчилар
мийқотидир.

3. Яламлам — ҳозир “ас-Саъдия”
деб номланади. Яман аҳли ва шу йўлдан
келувчилар мийқотидир.

4. Қарн ал-Манозил — „ас-Сейл“
деб ҳам номланади. Нажд аҳли ва шу
томондан қуруқлик ва ҳаво йўли орқали
келувчилар учун мийқотдир.

5. Зот-Ирқ — Ироқ аҳли ва шу
томондан қуруқлик ва ҳаво йўли орқали
келувчилар учун мийқотдир.

6. Юқорида номлари зикр
этилган мийқотлар орқали ўтилмаса ёки
Маккаи мукаррама атрофида яшов —

1. ИҲРОМ

Билинги, ҳаж ва умранинг энг биринчи амали — иҳромдир. Сиз қуйидагиларни билмоғингиз лозим:

- Иҳромга кириш жойи ва вақти.
- Иҳромга киришдан олдин қилинадиган ишлар.
- Иҳром маъноси.
- Иҳром ҳолатидаги кишига манъ этилган амаллар.
- Иҳромга киришда ва ундан кейин айтиладиган дуолар.

Иҳромга кириш жойи

Пайғамбаримиз Муҳаммад (с.а.в.) ҳаж ва умра ниятида келганлар иҳромга кирадиган жойларни тайин этганлар, чунки ҳожи ва умрачилар Маккаи мукаррамага фақат иҳром ҳолатида киришлари шарт.

4. Ихром маъноси

Юқорида айтиб ўтилган тайёр — гарликдан кейин ихромга кирасиз. Ихром маъноси шудир:

Ҳаж ёки умра амалларини бажаришни ният қилган пайтингиздан сиз ихромга кирган ҳисобланасиз (бу ҳақда сиз овозингизни чиқариб, айтмаган бўлсангиз ҳам).

Ҳаж ёки умра қилиш нияти фарз намозларидан биридан кейин қабул қилингани яхши. Агар сиз ихромга кириш ниятини фарз намозларидан ташқари пайтда қабул қилсангиз, икки ракаат “салоту — л — ихром” — “ихром намози” ўқишингиз ва шу пайт ният қилишингиз мумкин.

Агар сиз бирор одам номидан ҳаж ёки умра амалларини бажармоқчи бўлсангиз, ихромга кириш нияти ана ўша одам номидан қуйидагиларни айтиб бажарилади:

“Лаббайка – лоҳумма ан...” –
“Эй, Аллоҳим, фалончи номидан сенинг
олдингдаман...”

5. Ҳаж турлари

Ҳаж амаллари уч хил турда бўлади: ат – таматтуъ, ал – қирон ва ал – ифрод. Буларнинг ичида энг афзали ат – таматтуъ, кейин ал – қирон ва сўнгра ал – ифрод.

“Ат – таматтуъ” маъноси – ҳаж ойларидан бирида, мийқот орқали умра ихромига ният қилинган бўлса, умра амалларини тўлиқ бажариб, ихромдан чиқилади. Сўнгра Макка аҳли бўлмаганлар бир қурбонлик сўйиб, ҳаж ихромини киядилар.

“Ал – Қирон” маъноси – ҳаж ва умрани бир пайтда ўтказиш. Мийқотлардан бирида ҳаж ва умра учун битта ихромга кирилади. Ёки умра учун ихромга кириб, сўнгра шу ихромда ҳаж амалларини бажаришни

тавофдан олдин ният қилиб кирсангиз, ҳайит кунини шайтонга тош отиб, соч олдириб, қурбонлик қилгунингизгача ихромда қоласиз.

“Ал-ифрод” маъноси — ихромга фақат ҳаж амалларини бажариш учунгина кирасиз. Ихромда ҳайит кунини шайтонга тош отгунча ва соч олдиргунча қоласиз. Қурбонлик қилиш шарт эмас. Бу ҳақда қуйида батафсил тўхталамиз.

6. Ихромда ва ундан кейинги ҳолатларда айтиладиган дуолар

1. “Ат-Таматтуъ” учун ихромга кирган бўлсангиз, қуйидагиларни айтиш керак бўлади: “Аллоҳумма инни уриду—л—ихром би—л—умра мута—маттиъан биҳа ила—л—ҳаж фа—йассируҳа ли тақаббалҳа минни” ёки “лаббайка—л—лоҳумма умратан мутамааттиъан биҳа ила—л—ҳаж”.

2. "Ал-Қирон" иҳромида бўлсангиз, қуйидаги дуони ўқийсиз: "Аллоҳумма инни уриду-л-иҳром би-л-умра ва-л-ҳаж файассирҳа ли тақаббалҳа минни" ёки "лаббайка-л-лоҳумма умратан мутаматтиъан биҳа ила-л-ҳаж".

3. "Ал-Ифрод" иҳромига кирган бўлсангиз, қуйидагиларни айтасиз: "Аллоҳумма инни уриду-л-иҳрома би-л-ҳаж ёки "лаббайка-л-лоҳумма ҳажжан".

Агар сиз ўзингизни касал сезсангиз ёки ҳаж ва умра амалларини бажара олмасангиз, иҳром ҳолатида қуйидагиларни айтиш шарт ҳисобланади:

"Фаин ҳабасани ҳабис ва маҳалли ҳайсу ҳабистани."

Агар сиз ҳаж ёки умра амалларини бажара олмаган бўлсангиз, сизга ҳеч нима бўлмайди, чунки муборак ҳадисда айтилганидек, сиз Аллоҳдан буни сўрадингиз. Иҳромга

киришни ният қилиб, қуйидаги талбия айтилади:

"Лаббайка — л — лоҳумма лаббайк, лаббайка ла шарика лака лаббайк, инна — л — ҳамда лака ва — н — неъмата ла шарика лака лаббайк."

Талбияни эркаклар баланд овоз — да, аёллар секин овозда айтадилар.

ОГОҲЛАНТИРИШЛАР

Биринчидан, ҳайз кўрган, ҳоми — ладор ёки яқинда кўзи ёриган аёллар, бошқалар каби, аввал чўмилиб, тозаланиб, сўнгра ихромга кирадилар. Лекин юқоридаги ҳолатлар ихромдалик пайтида бўлиб қолса, ҳаж ва умра амалларини адо этадилар. Лекин тавофни тозаланиб бўлгунга қадар қолдирадилар.

Агар аёл "ат — Таматгуъ" амал — ларини бажариш учун ихромда бўлса — ю, юқоридаги ҳолатлар Арафа куни бўлиб қолса, унда ҳаж турини

ўзгартириб, "ал-Қирон" ҳажи амаллари бажарилади: Арафотга бориб, бошқа ҳожилар билан бир қаторда бажарадилар, лекин тавоф ва саъй амаллари тозалангунга қадар қолдирилади.

Балоғат ёшига етмаган болалар ҳаж ва умра амалларини мустақил ёки катталар раҳбарлигида амалга оширадилар.

Иккинчидан, ҳаво йўлидан, самолётда келувчилар, мийқотларнинг бирортаси устидан ўтаётганда ихромга кирадилар. Йўловчилар Жидда аэропортига фақат ихромда тушишлари лозим, чунки Жидда шаҳри мийқот ҳисобланмайди.

Агар сиз самолётга чиқишдан олдин ювиниб, тозаланиб, изорни оддий кундалик кийимларингиз тагидан кийиб олган бўлсангиз, мийқотлардан бири устидан ўтаётганда, устки кийимларингизни ечиб, елкангизга ридо ташлаб олиб, ихром ниятини қилсангиз ҳам

бўлади. Мийқотлардан бири устидан ўтаётганда ихромингиз (ридо ва изор) бўлмаса, ички яктада қолиб, ихром ҳолатига кирилади. Самолёт ерга қўнгандан кейин, ятаклар ечилиб, ихром кийилади.

Аёллар учун махсус ихром либослари йўқлиги сабаб, улар самолётда устларидаги кийимларида ихром ҳолатига кирадилар. Юзларини тўсиш учун бошларига рўмол ташлаб, қўлларидаги қўлқопларини ечиб олсалар, шунинг ўзи кифоя.

Учинчидан, баъзи ҳожилар ихромга киргандан сўнг, эсдалик учун фотосуратга тушадилар. Бу икки жиҳатдан ҳаром: Биринчи нуқтаи назар, фотосурат — осийлик ва гуноҳи азимдир. Иккинчи нуқтаи назар, бу риёга киради, чунки " мен ихромда — лигимни бошқалар кўрсин", деб ўйлашнинг ўзи — катта риё. Риё солиҳ амални йўққа чиқаради. Эҳтиёт бўлинг, эй мусулмонлар!

Тўртинчидан. умра ёки ҳажни бошқа одам номидан қилмоқчи бўлганлар, аввало ўзлари ҳаж ёки умра қилган бўлишлари лозим.

Бешинчидан. баъзи ҳожилар ихромга кирганларидан кейин, ўнг елкаларини очиб, ридо киядилар. Бу — хато. Ўнг елка фақат тавоф пайтида очилади.

6. ИХРОМГА КИРИШ НИЯТИДАН СЎНГ ҲАРОМ ҲИСОБЛАНГАН АМАЛЛАР

1. Ихромга кириш ниятидан сўнг барча эркаклар ва аёллар учун ўткир ҳидли ҳушбўй атирлардан фойдаланиш, ҳуш исли овқатлар ва ичимликлар истеъмол этиш, ҳушбўй мой ва совунлар ишлатиш манъ этилади.

2. Эркаклар ва аёлларга бошдаги сочни олдириш, баданнинг бошқа қисмларидаги мўйларни қириш, тирноқ олиш манъ этилади.

3. Эркак ва аёлларга ҳайвонларни ўлдириш ва ов килиш, бирор кимсага бу ишларни қилишга ёрдам бериш тақиқланади.

4. Эркак ва аёлларга жинсий алоқа, шунга олиб борадиган ишлар, уйланиш, никоҳ ўқиттириш ва бу ҳақда гапириш ҳаром килинади.

5. Эркаклар бошини дўппи, салла, рўмол ва шунга ўхшаш нарсалар билан беркитиши мумкин эмас (зонт, машина ёки чодирлардан фойдаланишга рухсат бор).

6. Эркаклар тикилган устки кийимлар (кўйлак, пахмоқ матоли кийимлар, пайпоқ) кийишлари манъ этилади. Пул сақлаш учун камар тақишлари мумкин. Қора кўзойнак, никоҳ узути ва соат тақиш мумкин эмас, оёққа енгил шиппак кийилади.

7. Аёллар зебу зийнатларини ва юзларидаги ниқобларини, қўлларига мос килиб жун ёки ип газламадан

тикилган қўлқопларини ечишлари
лозим.

**7. АТ-ТАНЪИМ ВА АЛ-ЖИЪРОНА
МАСЖИДЛАРИДА ЙЎЛ
ҚЎЙИЛАДИГАН ХАТОЛАР
ҲАҚИДА ОГОҲЛАНТИРИШ.**

1. АТ-ТАНЪИМ МАСЖИДИДА

Кўплаб ҳожилар ал-Ҳарам масжидига боришдан олдин, ат-Танъим масжидини зиёрат қилиб, намоз ўқиш керак, деган нотўғри ўйга борадилар. Баъзи ҳожилар эса йўлдаги мийқотларда ихромга крмай, ат-Танъим масжидида ихромга кирмоқчи бўладилар. Маккадаги ҳожилар умра ихромига кириш учун атайин ат-Танъим масжидига йўл оладилар.

Буларнинг ҳаммаси ат-Танъим масжидининг алоҳида муқаддаслиги ва фазилати бор, деган ишонч билан амалга оширилади. Бу ўринда шуни огоҳлантириб, ўтмоқчимизки, бу масжиднинг бошқа масжидлар олдида

ҳеч қандай алоҳида муқаддаслиги ёки фазилати йўқ. Бу — бидъатдан бўлак нарса эмас. Пайгамбаримиз (с.а.в.) шундай деганлар:

“Ман ўамила ўамалан лайса ўалайҳи амруна фаҳува радд”. — “Биз буюрмаган иш бажарилса, уни қабул этмаймиз.”

Пайгамбаримиз (с.а.в.) ва саҳобалар бу ерга келишмаган, бу масжид ўша даврда бўлмаган ҳам, у кейинроқ қурилган ва Ойша масжиди деб аталган. Ойша онамиз бу ердан доимо ихромга кирганлар, деган даъвога асос йук.

Пайгамбаримиз (с.а.в.) замонасида, Ойша онамиз ҳаж ва умрани қўшиб адо этмокчи бўлганларида, ҳайз ҳолатида бўлиб қоладилар ва Пайгамбаримиз (с.а.в.)дан фақат умра амаларини бажариш учун изн сўрайдилар. У кишининг рухсатларини олиб, энг яқин ва қулай

жой бўлмиш — ат—Танъимда умра ихромига кирадилар.

Шунинг учун, бошқа масжидлар олдида бу масжиднинг алоҳида фазилати йўқ, баъзи авом бу масжиднинг фазилати ҳақида гапирса, бу, шубҳасиз — хато.

Бундай нотўғри эътикод остида йўлда бошқа мийқотларни ташлаб келиб, шу ерда ихромга кириш — бидъатдир, чунки бундай қилиш оқибатида ҳаж ва умра амалларидан бири бузилади. Бу хато ишни қилганлар бир қўйни қурбонликка сўйиб, камбағал — бечораларга тарқатишлари лозим.

Ҳожи ва умрачилар, Маккага келганларида, биринчи гада ал — Ҳарам масжидига кирмай, ат — Танъим масжидига намоз ўқиш учун борсалар, бу бидъатдир, бу юқоридаги гуноҳдан ҳам оғир гуноҳдир. Чунки ихромдаги одамга, шариат буйича Маккага келибоқ ал — Ҳарам масжидига бориб,

Байтуллоҳни тавоф қилиш, Сафо ва Марва орасида саъй (юриш) қилиш (агар умрага келинган бўлса), агар ихромдаги одам "ал-Қирон" ёки "ал-Ифрод" амалларини бажараётган бўлса, "тавоф ал-қудум" қилиши шарт, Ат-Танъим масжиди ёки бирон бир бошқа масжидларга борилмайди. Маккадан ат-Танъимга бориб умра учун қайта ихромга киргандан, ихромни ечмай намоз ўқиш ва тавоф қилиш афзалроқдир.

2. АЛ-ЖИЪРОНА МАСЖИДИДА

Бу масжид Маккага яқин жойда — Макка ва Тоиф шаҳарлари орасида жойлашган. Баъзи бировлар ўйлаганидек, бу жой ва масжиднинг бошқа жойлар олдида ҳеч қандай ортиқча фазилати йўқ.

Бир марта пайғамбаримиз Мухаммад (с.а.в.) Макка йўлида, Ҳаниндан келишда шу масжидда

тўхтаб, умра қилишни шу ерда ният қилиб, иҳромга кирганлар. Пайғамбаримиз (с.а.в.) ва саҳобалардан ҳеч ким Маккадан ал-Жиъронага атайин иҳромга кириш ва намоз ўқиш учун чиқмаганлар. Баъзилар қилганидек, Маккадан ал-Жиъронага бориб, умра учун иҳромга кириб, намоз ўқишни на пайғамбаримиз (с.а.в.), на саҳобалардан ва на муътабар аҳли илмдан ҳеч ким қилмаган. Кўпчилик авом буни суннат, дейди. Лекин бу суннат эмас, чунки пайғамбаримиз (с.а.в.) Маккага кириб келишдагина бу ерда иҳромга кирганлар. Лекин бу ер — Тоифликлар ва Тоиф орқали Маккага келувчилар учун иҳромга кирадиган жойдир.

2. МАККАГА КЕЛГАНДАН СЎНГ ҚИЛИНАДИГАН АМАЛЛАР

1. Ат-Таматтуъ амалларини ба- жарувчилар учун

Маккага келгандан сўнг, умра амаллари адо этилади: Каъбани етти марта умра тавофи қилинади. Тавоф муқаддас "ҳажарул-асвад" (қора тош)дан бошланиб, яна шу қора тошда тугалланади. Тавофдан сўнг, имкони борича мақоми Иброҳим олдида икки ракаат намоз ўқилади. Бунинг иложи бўлмаса, муқаддас масжиднинг ҳоҳлаган ерида ўқиса бўлади. Замзам сувидан ичиб, Сафо ва Марва орасида умра саъйи бажарилади. Умра саъйининг биринчи юриши Сафодан бошланиб, Марвада тугайди. Иккинчи юриш Марвада бошланиб, Сафода тугайди. Шу аснода еттита юриш

тугалланади: Сафодан Марвага юришингиз — битта саъй, Марвадан Сафога юриш — битта саъй.

Шундан сўнг эркаклар сочларини олдирадилар ёки ҳар томонидан қисқартирадилар. Шу билан умра амаллари бажарилган ҳисобланади. Умрачилар ихромдан чиқишлари ва ихромдалигида манъ этилган ишларни қилишлари мумкин.

Умра амаллари — ихром, тавоф, саъй

Умра вожиблари — белгиланган жойдан ихромга кириш, соч олдириш ва қисқартириш.

Ал-Қирон ва ал-Ифрод амалларини бажарувчилар учун.

Маккага келгандан сўнг, қудум тавофини қиладилар, ундан кейин икки ракаат тавоф намози ўқилади. Сўнгра, агар хоҳласангиз, ал-Қирон саъйини

(ал — Қирон амалларини бажарувчилар учун) ёки ҳаж саъйини (ал — Ифрод амалларини бажарувчилар учун) қилишингиз мумкин. Ҳаж саъйи қудум тавофидан кейиноқ ёки ифода тавофидан кейин бироз вақтдан сўнг амалга оширилади. Мийқотда кийилган ихромда қудум тавофидан кейин ҳам то қурбонлик куни — ҳайитгача қолинади.

ОГОҲЛАНТИРИШЛАР:

Биринчи. тавоф бажарилиши тўғрилигининг шартлари: чин юракдан, овоз чиқармасдан қилинадиган ҳолис шият, таҳорат қилиш ва оврагги беркитиш, етти марта тавоф қилиш. Тавофнинг ҳар бир айланиши "Қора тош"дан бошланиб, "Қора тош"да тугайди, бунда Каъба тавофчининг чап қўлида, Исмоил тоши эса Тавоф айланасининг ичида бўлади.

Иккинчи. умра тавофи ва қудум тавофида эркакларнинг ўнг елкалари

очиқ бўлади. Тавофнинг дастлабки уч айланишини тезроқ, кичик қадамларда амалга ошириш мақсадга мувофиқ.

Учинчи, тавоф ва саъй амаллари учун махсус дуолар йуқ. Аллоҳни улуғловчи, унинг буюклигини мадҳ этувчи дуолар ёки Қуръондан ояти карималар ўқиш мумкин.

"Қора тош" олдида тиқилинч қилмасдан, агар имкони бўлса, тошга қўл теккизиб, уни ўпилади. Бунинг имкони бўлмаса, тош ёнидан ўтиб кетаётганда, у томонга қўл билан ишора қилса ҳам бўлади. Имкони бўлса, Яман рукни (Каъбанинг Яманга йўналган бурчаги)га қўл теккизинг, агар бунинг имкони бўлмаса, тавофни давом эттираверинг.

Тўртинчи, саъйни тўғри бажариш шартлари: ният килиш, тавофдан кейин Сафо ва Марва орасида етти марта юриш.

Бешинчи, тавоф ёки саъй қилинаётганда намозга қомат айтилса,

тавоф ва саъй амаллари тўхтатилиб, жамоа билан намоз ўқилади, шундан сўнг юқоридаги амаллар тўхтаган жойидан охирига етказилади.

3. Тарвия куни қилинадиган амаллар.

Тарвия куни — зу-л-ҳижжа ойининг 8-куни. Шу куни умра амалларини бажариб бўлиб, ат-Таматтуъ амалларини бажараётган ҳожилар, ҳаж ихромига кирадилар. Бунинг учун улар мийқотда ихромга кириш учун қилган амалларини қайтарадилар: ювинадилар, тозаланадилар, баданга ҳушбуй нарсалардан сурадилар, сўнг турган жойида ҳаж ихромини киядилар.

Ал-Қирон ва ал-Ифрод амалларини бажараётганлар мийқотда кийган ихромларини ечмайдилар.

То пешингача ҳамма Минога чиқади, Ҳарамга тавоф учун борилмайди, уйларидан тўғри Минога

кетилади. У ерда пешин, аср, шом ва хуфтон намозларини ўз вақтида 2 ракаатдан қаср (қисқартириб) ўқилади. Зу-л-ҳижжа ойининг 9-кечасини ҳожилар Минода ўтказадилар, бомдод намозини ўқийдилар. Минода тун ўтказиш суннат, Минодан кетиб қолинса, ҳеч нарса бўлмайди.

Ат-Тарвия кунигача Минога келганлар бўлса, улар бошқалар каби эрталаб ихромга кирадилар ва ўз манзилларида қоладилар.

4. Арафотда туриш ва унда қилинадиган ишлар.

Зу-л-ҳижжа ойининг 9-куни қуёш чиққандан кейин, ҳожилар тинч, осойишта, виқор билан талбия айтиб, Минодан Арафотга йўл оладилар. У ерга етиб келгандан сўнг, Арафот чегараларини аниқ билиб, шу чегара ичида жойлашадилар. Тоғ томонга бориш, атайин уни кўздан кечириш ва унга кўтарилиш лозим эмас. Кун

ярмида пешин ва аср намозларини
икки ракаатгача қисқартириб
ўқийдилар. Бунда пешин ва аср
намозларига битта азон айтилиб,
алоҳида — алоҳида такбир айтилади.
Қолган пайт Аллоҳга ҳамду — сано
айтиб, ибодат билан машғул бўлинади.

Дуо ўқиётган ҳожилар Каабага
юзланган бўлишлари лозим. Ибодат
қуёш ботгунга қадар давом этади.
Сўнгра ҳожилар Муздалифага йўл
оладилар. Қуёш ботишдан олдин
Арафот чегараларидан чиқиб олганлар
бўлса, улар албатта орқаларига
қайтиб, то қуёш ботгунча Арафот
чегаралари ичида бўлмоқликлари лозим.
Агар қайтмасалар, бу — катта гуноҳ. Бу
гуноҳни қилганлар қурбонлик
сўйишлари керак бўлади. Қуёш
ботгандан сўнг, Муздалифага кетишда
ҳожилар яна осойишта, виқор билан
Аллоҳга талбия ва истиффор айтадилар.

Огоҳлантириш:

Арафотга қуёш ботгандан сўнг келган ҳожилар Арафот чегаралари ичида туриши ёки ундан ўтган бўлиши кифоя. Бу ерда туриш ҳайитнинг биринчи куни қуёш чиқишига қадар давом этади.

5. Муздалифада туриш.

Ҳожилар Муздалифага келгандан сўнг, шом ва хуфтон намозларини икки ракаатдан қисқартириб ўқийдилар. Бунда шом ва хуфтон намозларига битта азон айтилиб, алоҳида – алоҳида такбир айтилади. Намоздан сўнг, жойлашиб, тунни шу ерда ўтказилади. Тун ярмида заифа аёллар, болалар ва катта ёшдаги қарияларга, бошқалар ёрдамига муҳтожларга Муздалифадан Минога кетишга рухсат берилади. Қолган ҳожилар тунни ўтказиб, бомдоқ

намозини ўқийдилар, намоздан кейин то тонг отгунча, Аллоҳга ҳамду сано ўқиб, истиффор айтадилар. Қуёш чиқиши биланоқ Мино томон йўл оладилар. Куч – қуввати бор соғлом ҳожиларнинг тун ярмида Муздалифадан кетиб қолишлари – катта гуноҳ, агар дарҳол қайтиб келмаса, битта қурбонлик сўйиши керак бўлади. Чунки Муздалифада тунни ўтказиш (ақалли тун ярмигача бўлиш) – ҳаж вожибларидан саналади. Муздалифага тун ярмида келганлар, бу ерда бир оз вақт туришлари ёки ундан ўтиб кетишлари керак бўлади.

6. Ҳайит куни қилинадиган ҳаж амаллари.

Муздалифадан Минога кетаётган ҳожилар йўлда Жамаротда отиш учун 7 та тошчалар терадилар. Хар бир тош нўхатдан катта бўлмаслиги керак. Минога етиб келгач, Жамарот кубро

(катта шайтон)га 7 та тош отадилар. Хар бир тош отишга қўл кўтарганда "Аллоҳу акбар" деб айтилади. Хар бир отилаётган тошча Жамарот ҳовузига (ичига) тушиши керак. Жамарот ал — Ақабага тош отиш вақти Зу — л — ҳижжа ойининг 10 — тунидан то 10 — нчи куннинг қуёш ботишига қадар давом этади. Жисмонан бақувват ҳожилар шу куни тонг отиши биланоқ тош отишга борганлари маъқул. Тош отиб бўлгандан кейин, тамагтуъ ва қирон амалларидан бирини бажараётган ҳожилар қурбонлик сўядилар. Қурбонлик сўйиш ҳайитнинг биринчи куни тонг отганидан то зул — ҳижжа ойининг 13 — куни қуёш ботгунга қадар давом этади (яъни, ҳайит куни ва ундан сўнг 3 кун мобайнида). Қурбонлигингиздан бир оз ўзингиз есангиз яхши, қолганини садақа қилиб тарқатилади.

Қурбонликдан сўнг сочингизни оласиз ёки бошнинг ҳамма томонидан сочингизни қисқартирасиз. Аёллар

сочлари учидан бир энлик миқдорида қисқартирадилар, ёки сочларини бир ўрам қилиб, учидан бир энлик қирқишлари мумкин. Ҳожилар Жамарот — ал — Ақабага тош отиб, сочларини олдириб ёки қисқартириб бўлган бўлсалар, ихромдан чиқадилар ва ихром пайти манъ этилган жамики нарсаларга (аёллар билан яқинликдан ташкари) рухсат этилади. Аёли билан яқинлик эса ифода тавофидан сўнггина мумкин бўлади. Тош отиб, қурбонлик сўйиб, сочни олдириб ёки қисқартириб бўлгандан сўнг ҳожилар ҳайитнинг биринчи куни ифода тавофини, кейин эса саъйни амалга оширадилар (агар хожи ат — Таматтуъ ёки ал — Қирон ё ал — Ифрод амалларини бажараётган ва қудум тавофидан сўнг саъй қилмаган бўлса.). Шу куни ифода тавофини адо этмоқ афзалдир ёки уни кечиктириш ҳам мумкин. Ифода тавофини адо этиш вақти ойнинг ўнинчи кечаси ярмидан то белгиланмаган муддатгача, яъни

чексиз, деб айтилади, лекин ҳар ҳолда ташриқ кунларидан кечиктириш керак эмас.

ОГОҲЛАНТИРИШЛАР:

1. Ҳайит кунининг юқорида зикр этилган тўртта амаллари қуйидаги тартибда бажарилади: тош отиш, курбонлик сўйиш, сочни олдириш ёки қисқартириш, ифода тавофи ва саъй. Шундай кетма-кетлик афзал, лекин бу амалларнинг ўрни ўзгариши ҳам мумкин.

2. Тош отиш, соч олдириш, ифода тавофи ва саъй — уч амал бажарилган тақдирда ҳожиларга ихром ҳолатида ман этилган ҳамма нарсага рухсат этилади (хатто аёли билан яқинлик ҳам). Агар юқоридаги уч амалдан фақат иккитасигина бажарилган бўлса, ҳожиларга ихром ҳолатида манъ этилган нарсаларга рухсат этилади (аёли билан яқинликдан ташқари).

3. Қурбонлик учун танланган молга шарият бўйича қўйиладиган талаблар: қўй — олти ойликдан кам бўлмаслиги, эчки — бир ёшдан, сигир — икки ёшдан ва туя беш ёшдан кам бўлмаслиги керак. Қўй ёки эчки фақат бир киши номидан, сигир ёки туя эса етти киши номидан қурбонлик қилиниши мумкин. Қурбонликка танланган мол соғлом бўлиши, қари, чулоқ, кўр ёки шабкўр бўлмаслиги керак ва ҳамма аъзолари бутун бўлмоғи шарт. Ҳожилар қурбонликларини ташлаб юборишлари ярамайди, билъақс, қурбонлик гўштини ўзлари ҳам еб кўришлари, қолганини камбағал бечораларга тарқатишлари лозим.

4. Қурбонлик қилишга қодир бўлмаганлар 10 кун рўза тутадилар: 3 кун ҳаж мавсумида (Арафотда туриш кунигача ёки Зу-л-ҳижжа ойининг 11-, 12- ва 13-кунлари энг афзал кунлардир) ва қолган 7 кунлик рўзани

ҳаждан уйга қайтиб боргандан кейин тутадилар.

7. Ташриқ кунларида қилинадиган ҳаж амаллари:

Ташриқ кунлари Зу-л-ҳижжа ойининг 11-, 12- ва 13-кунлари ҳисобланади ва шу кунлари хожилар қуйидаги икки амални бажарадилар:

1. Шу уч кун давомида имкон қадар тунларни Минода ўтказиш ҳаж вожибларидан саналади. Бирон бир узрсиз кеча туналмаса, бу — гуноҳ ва гуноҳни ювиш учун қурбонлик қилиш зарур бўлади.

2. Шу уч кун давомида қуёш чиққандан кейин учта жамаротда тош отилади, намоз ўз вақтида икки ракатгача қисқартириб ўқилади.

8. Тош отиш.

Зу-л-ҳижжа ойининг 11-куни куёш заволидан кейин, ўзи турган жойидан ёки йўлда терилган тошларни (ҳар бир тошча нухатдек бўлиши керак) олиб, Минода жойлашган ал-Жамарат ас-Сутра (кичик жамарат)га келинади ва навбат билан еттита тошча отилади. Ҳар бир тош отишга қўл кўтарганда "Аллоҳу акбар" деб айтилади. Тошчалар жамаротнинг ҳовузига тушишига эътибор берилиши керак. Сўнгра ал-Жамарат ал-Вуста (ўрта жамарат)га келиб, 7 та тошча худди шу тарика отилади. Охирида ал-Жамарат ал-Кубра (катта жамарат)га келиб, юқоридагиларга ўхшаб 7 та тошча отилади.

Зу-л-ҳижжа ойининг 12-куни куёш заволидан кейин худди шу амални, шу тартибда яна қайтарадилар. 12-куни тош отиб бўлгандан кейин,

агар хоҳласа, қуёш ботишдан олдин Минодан кетиши мумкин. Лекин агар қуёш ботиб, 13-кун кечасига қолиб кетилса, тунни шу ерда ўтказиб, 13-кун тош отиш амалини бажарадилар. Бу "ат-Таъхир" — "кечиктириш" деб аталади.

Беморлар, ҳомиладор аёллар, болалар ва қариялар тош отишга ўзларининг ўрниларига бошқаларни вакил қилишлари мумкин. Вакил қилинган ҳожи тошларни аввало ўзининг номидан, шундан сўнггина бошқалар номидан отади.

Якунлар:

Ҳаж арконлари тўртта:

- ихром,
- Арафотда туриш,
- тавоф,
- саъй.

Ҳаж вожиблари еттита:

- мийқотдан ихромга кириш,

- қуёш ботгунча Арафотда туриш,
- Муздалифада тунаш,
- ташриқ кунлари Минода тунаш,
- тош отиш,
- соч олдириш ёки қисқартириш,
- ал — видоъ (хайрлашув) тавофини бажариш.

Ҳаж арконларидан бири бажарилмаса, ҳаж қабул бўлмайди.

Ҳаж вожибларидан бири бажарилмаса, хожи қурбонлик қилиши лозим. Қурбонлик гўшти Маккадаги камбағал — бечораларга тарқатилади ва хожи бу гўшдан ея олмайди.

9. Видо (хайрлашув) тавофи

Ҳожи ҳаж амалларини адо этиб бўлиб, уйига кетишни ихтиёр этса, хайрлашув тавофини бажармасдан кета

олмайди. Бунда Кааба етти марта тавоф қилинади ва саъй қилинмайди. Агар ифода тавофини кечиктирган бўлсангиз, бу тавофни ҳам адо этасиз. Ҳайз кўрган ёки янги туққан аёллар ҳайрлашув тавофини бажармайдилар.

Ҳаж амалларини бажаришда
ҳожилар йўл қўядиган хатолар
ҳақида огоҳлантиришлар:

Булар — ақидага тааллуқли бўлган, шунингдек ҳаж аҳкомларига оид хатолардир. Ақидага оид хатоларга ҳожиларнинг Маккаи мукаррамада ва Мадинаи мунавварада бўлган пайтларида азиз авлиёлар қабрларини зиёрат қилишлари киради. Қабрлар зиёрати пайтида ўлганларни хотирлайдилар, Аллоҳдан ўлганлар ҳақида дуолар сўрайдилар. Бу ишлар ширк ва бидъат бўлиб, қабрлар зиёрати масаласида пайгамбаримиз (с.а.в.)

суннатларига хилофдир. Чунки суннат буйича қабрлар зиёрати пайти охиратни эслатиш, вафот этган мусулмонлар ҳақиға раҳмат ва мағфират сўраб дуо қилишдир. Шунинг учун бундай ишлар сафар пайтида қилинмайди. Зиёратни фақат эркаклар аёлларсиз амалга оширадilar. Пайғамбаримиз (с.а.в.) шундай деганлар: "Қабрларни зиёрат этишни наҳй этар эдим, бироқ уларни зиёрат этингларики, улар охиратни эслатиб туради."

Бу хитоб эркакларга қарата махсус айтилган, чунки расуллулоҳ (с.а.в.) қабрларни зиёрат қилувчи аёлларни лаънатлаганлар. Пайғамбаримиз Муҳаммад (с.а.в.) қабрлар зиёрати чоғида ўлган ҳақиға мағфират ва раҳмат сўраб, дуо қилардилар. Бундан бошқа мақсадларда қабрларни зиёрат қилиш — Аллоҳга ширк келтиришдир ва бу ҳаж амалларига ва мақсадларига зиддир.

Баъзи ҳожилар Макка ва Мадинадаги турли зиёратгоҳларга бориш учун кучларини, вақтларини ва пулларини кеткизадилар. Маккада улар Ҳиро ғори, Савр ғорига ва борилиши ношаръий бўлган бошқа жойларга, Мадинада эса намоз ва дуо ўқиш учун Етти масжидга, Ал-Қиблатайн (Икки қибла) масжидига борадилар. Макка ва Мадинадаги бундай жойларни зиёрат қилиш, бу ерларда ибодат қилиш ислом динидаги янги бидъатлардандир. Ер юзида атайин зиёрат қилиб, намоз ўқиш учун фақат учта муқаддас масжид бор. Булар: Маккадаги "ал-Ҳарам масжиди", Мадинадаги "Масжиду-н-Набавий" — пайғамбаримиз (с.а.в.) масжиди, Қуддусдаги "ал-Ақсо масжиди"дир. Мадинада бўлганлар учун Қубо масжиди ҳамдир.

Ислом динида на Маккада, на Мадинада ва на бошқа жойларда махсус зиёратгоҳлар ва ғорлар йўқ, чунки бунга исботи далил йўқ.

Ҳожилар ҳажга Аллоҳдан ажру савоб сўрагани келадилар. Ҳожилар ўз вақтларини ал-Ҳарам масжидида, пайгамбаримиз (с.а.в.) масжидларида намозу дуода ўтказсалар, пулларини Аллоҳ йўлида мухтожларга садақа учун ишлатсалар, куп ажру савобга эга бўладилар.

Билъакс, бу имкониятларини бидъат ва хурофот йўлида бой берсалар, ўзларига гуноҳ орттирадилар. Ҳожилар бу нарсалардан огоҳ бўлиб, жаҳолат ва бидъатдан нари бўлганлари маъқул. Улар ўз ақидалари ва ҳажларини муҳофаза этиш учун Қуръони карим ва суннат зиёсида бўлган амалларга мурожаат қилсинлар, аҳли илм маслаҳатларига қулоқ солсинлар.

Ҳаж амалларига тааллуқли бўлган хатолар

Биринчи: Ихром

Ҳаво йўли орқали ҳажга келувчи ҳожилар ихромга киришни то самолёт Жидда аэропортига қўнгунча кечиктирадилар ва аэропортда ихромга кирадилар. Ёки ихромга мийқотдан (белгиланган жойдан) олдинроқ ёки кейинроқ кирадилар. Мийқотлар хусусида пайғамбаримиз шундай деганлар: "Улар(миёқотлар) бу ернинг аҳлидан бўлмаган ва шу ердан ўтувчилар учундир".

Мийқотда ихромга кирмай, ўтиб кетганлар, ҳаж ва умра ниятида келаётганда ҳаво орқали мийқот устидан ўтаётганда, ихромга кирмаганлар катта гуноҳ орттирадилар, улар ҳаж ва умра амалларидан бўлмиш асосий вожибни адо этмаган ҳисобланадилар. Шу сабабли бу

гуноҳни ювиш учун бир қурбонлик сўйилади. Жидда шаҳри унинг аҳлидан ва бу шаҳарда бўлиб туриб, ҳаж ва умрани ният қилганлардан бошқаларга мийқот ҳисобланмайди.

2. Ихром ҳолатида бўлган баъзи хожилар эсдалик учун деб, расмга тушадилар. Бу ишни улар дўстларига ва таниш-билишларига кўрсатиш учун қиладилар. Бу икки жиҳатдан хато:

биринчидан, расмга тушишнинг ўзи муборак ҳадисларга кўра тақиқланган. Ибодатга келган хожилар ўз ҳажларини тақиқланган нарсадан бошлашлари маъқул эмас,

иккинчидан, бу иш риёга киради, чунки хожи ихромдаги ҳолатини бошқаларга кўз-кўз этмоқчи. Бу — риё, риё эса ширқдир, мунофиқлар сифатларидандир.

3. Баъзи хожилар ихромга кириш пайтида уларда бўлмаган нарсалардан фойдаланиш мумкин эмас, деб ўйлайдилар (масалан, пойабзал, пул). Бу

— хато. Олдинги бобларда айтиб утилганидек, ихром ҳолатида манъ этилган нарсалардан ташқари бошқа нарсалардан фойдаланиш мумкин. Ихром ҳолатида бўлган пайтида зарур нарсаларни сотиб олиш, ихром кийимларини ювиш мумкин ҳисобланади.

4. Баъзи эркак ҳожилар ихром кийимларини кийган заҳоти ўнг елкаларини очиб оладилар. Бу — ношаръийдир. Ўнг елка фақат тавоф (қудум тавофи ва умра тавофи) пайтида очилади. Бошқа барча ҳолатларда ўнг елка ридо билан епиб олинади. Бундай килинганда намоз ўқиш ҳам осонроқдир.

5. Баъзи аёл ҳожилар ўз ихром кийимлари махсус рангда (масалан яшил рангда) бўлиши керак, деб ўйлайдилар. Бу — хато, чунки ихромга кирган аёлларга махсус ранг белгилаб берилган эмас. Шунинг учун улар ихром ҳолатига ўзларининг оддий

кийимларида кирадилар. Бу кийимлар оро берилган, зийнатли, тор ёки юпқа — шаффоф (ичи кўринадиган) бўлмаслиги керак.

6. Баъзи аёллар ихром ҳолатида бошларига саласифат баланд бош кийим киядилар. Бу — хато, ортиқча сарф — харажатдир. Ойша онамиз ҳақидаги ҳадисларда, аёллар номаҳрам эркаклардан юзларини беркитадилар, деб айтилган.

7. Ҳаж ёки умрани ният қилиб, мийқотдан ўтаётган аёллар, агар шу пайтда ҳайз кўриб қолсалар, мийқотдан ихромга кирмай ўтиб кетадилар. Бундай қилиш — очиқ — равшан хато, чунки ҳайз кўриш ихромга кириш учун тўсиқ бўлмайди. Ҳайз кўрган аёллар ҳам ихромга кирадилар, бошқа ҳожилар қилаётган амалларни бажарадилар. Бунда фақат тавоф амали бажариш то аёл бутунлай тозалангунга қадар қолдирилади.

Сунна бўйича, ихромга кирилмай ўтиб кетилган бўлса, албатта мийқотга қайтиб бориб, ихромга кириш керак. Мийқотга қайтиб бормай ёки ундан ташқарида ихромга кирилса, қурбонлик сўйиш лозим бўлади.

Иккинчи: Тавоф

1. Кўплаб ҳожилар Тавоф пайтида айтиладиган махсус дуолар бор, улар ё ўзлари ўқишлари ёки гуруҳ олдида бораётган қорига эргашиб, ўқиш керак, деб ўйлайдилар. Бу икки жиҳатдан хато:

1) тавоф пайтида ўқиладиган махсус дуолар йўқ, чунки пайғамбаримиз (с.а.в.) дан махсус дуо қолган эмас.

2) жамоа бўлиб ўқиладиган дуо — бидъат, чунки бошка тавофчилар учун ноқулайлик туғдиради. Энг тўғриси — ҳар бир одам ўзи дуоларни секин, овозини кўтармасдан ўқигани маъқул.

2. Баъзи ҳожилар ал-Йаманий бурчагини ўпадилар, бу — хато, чунки ал-Йаманий бурчаги қўл билан ушланиб, ўпилмайди. "Ал-Ҳажар ал-асвад" (Қора тош) ўпилади. Қора тошни имкони бўлса ўпадилар ёки қўл билан ушлайдилар. Агар бунинг имкони бўлмаса, ёнидан ўтаётганда у томонга қўл билан ишора қиладилар. Ал-Йаманий бурчаги қўл билан ушланади, ўпилмайди ва қўл билан ишора қилинмайди. Каабанинг бошқа бурчаклари қўл билан ушланмайди ва ўпилмайди.

Баъзилар "Қоратош"ни ушлаш ва ўпиш учун бошқа ҳожиларни итариб, тиқилишадилар. Бу — нотўғри, чунки бу ур — йиқит атрофдагилар учун хатарли.

Энг тўғриси — агар имкони бўлса, "Қора тош"ни ўпиш ва қўл билан ушлаш. Агар имкони бўлмаса, у томонга ишора қилиш ва тинчлик сақлашдир.

Ибодат осонлик ва оддийликка қурилгандир.

Учинчи. Ҳаж ва умра учун соч қисқартириш. Баъзи ҳожилар сочларини қисқартирганда, фақат бир томондан қисқартириб қўя қоладилар. Бу билан ҳаж ва умра амаллари тўлиқ бўлмайди. Бунда сочни бошнинг ҳамма томонларидан қисқартириш талаб этилади. Сочни оддириш ёки уни бошнинг ҳамма томонларидан қисқартириш, "Аллоҳ Таолонинг "Сочларингизни қирдириб ташланг ёки қисқартиринг, қурқманг", — деган амрига кўра адо этилади.

Тўртинчи. Арафотда туриш.

1. Баъзи ҳожилар турган жойларининг тўғрилигига, Арафот чегаралари кўрсаткичларига эътибор бермай, туриш учун носолиҳ жойларда тураберадилар. Бу билан улар ҳаж амалларини бузадилар ва Арафот чегаралари ичида турганликларини аниқ билишлари талаб этилади.

2. Баъзи хожилар "Жабал ар — Раҳма" — "Раҳмат тоғи"га қараб туриш, хатто унга бориб, тоққа чиқиш лозим, деб биладилар. Бу билан ўзларини ҳавф — хатарга қўйиб, катта қийинчиликларни бошдан кечирадилар. Буларнинг ҳеч қайсиси талаб этилмайди. Талаб этиладигани — Пайғамбаримиз (с.а.в.)нинг сўзлари билан айтганда: " Арафотнинг ҳамма ери туришга яхши, Арнат водийсидан юқорида бўлса бас." Яъни, сиз тоғни кўряпсиэми ёки йўқми, бунинг аҳамияти йўқ. Баъзилар тоққа қараб, кибла деб фаҳмлайдилар — да, дуо қиладилар. Ахир бу тоғ Кааба эмас — ку!

3. Баъзи хожилар қуёш ботгунга қадар Арафотдан чиқиб кетадилар. Бундай қилиш ярамайди, чунки Арафотдан чиқиб кетиш пайти қуёш ботиш пайти, деб белгиланган Кимки Арафотда белгиланган пайтдан олдин чиқиб кетса, ҳаж вожибларидан бирини бажармаган ҳисобланади. Улар Аллоҳга

тавба қилиб, қурбонлик сўйишлари керак, чунки пайғамбаримиз (с.а.в.): "Арафотда қуёш ботгунга қадар туринглар ва мендан ибрат олинглар", — деб айтганлар.

Бешинчи. Муздалифа

Муздалифага келган ҳожилардан шом ва хуфтон намозларини жам килиб ўқиб, шу ерда тунаш, бомдод намозини ўқиб, то қуёш чиққунча Аллоҳга ҳамду сано айтиб, дуои ибодатда бўлиш талаб этилади. Сўнгра Минога кетилади. Узрлилар (аёллар, қариялар ва болалар) тун ярмидан ўтгандан кейин, бу ердаги амалларни бажаришни бошқаларга топшириб, Муздалифадан кетавериш — лари мумкин. Баъзи ҳожилар Муздалифа чегараларидан ташқарида тунайдилар, бошка тоифа ҳожилар эса тун ярмигача Муздалифа чегарларидан чиқиб кетадилар. Узрсиз Муздалифадан барвақт кетиб қолган ҳожилар ҳаж вожибларидан бирини бажармаган

ҳисобланадилар. Улар қурбонлик қилишлари ва тавба тазарруъ этиб, Аллоҳдан истиғфор сўрашлари лозим бўлади.

Олтинчи. Жамаротда тош отиш

Тош отиш — ҳаж вожибларидан бири. Ҳайит куни ҳожилар "Жамарот ул-ақба"га тош отадилар. Ҳайит кечаси тун ярмидан кейин тош отишни бошлаш мумкин. Кун ярмидан кейин Ташриқ кунлар Жамаротда уч марта тош отадилар. Лекин баъзи ҳожилар тош отишда қуйидаги хатоларга йўл қўядилар:

1) Баъзи ҳожилар белгиланган вақтдан ташқари пайтда тош отадилар, яъни ҳайит кечаси ёки Ташриқ кунлари кун ярмигача тош отадилар. Бу қабул бўлмайди, чунки белгиланган вақтда қилинмади. Бундай қилиш намозни белгиланган пайтда уқимаслик билан баробар.

2) Баъзилар тош отиш тартибига риоя қилмайдилар, масалан, тош отишни ўрта жамаротдан ёки катта жамаротдан бошлайдилар. Аввал кичик, кейин ўрта ва сўнгра энг охирги катта жамаротда тош отиш вожибдур.

3) Баъзилар тошларни белгиланган жой — Жамарот ҳовузига отмайдилар. Нотўғри отилган тошлар ҳисобга олинмайди, чунки белгиланган жойга тушмади. Буларнинг ҳаммаси — жоҳиллик, шошма — шошарлик ва билмаслик оқибатидир.

4) Баъзилар Ташриқ кунларининг биринчи куни тош отиб, ҳаж тамом бўлгунча жўнаб кетадилар. Бошқа бировлар эса биринчи куни учта жамаротга тош отиб, қолганига бошқаларни вакил қилиб, ўзлари ватанларига жўнаб кетадилар. Бу ҳаж амаллари билан ўйнашиш ва шайтон васвасасига учидир. Бу инсон шунча машаққатлар кўриб, шунча маблағ сарф — харажат қилиб, ҳаж амалларидан

озгинасини адо этиш қолганда, у билан шайтон ўйнашяпти, ҳаж вожибларидан бири бажарилмай қолиб кетяпти. Бу қолгани озгина амал — қолган кунлари жамаротда тош отиш, “Ташриқ кунлари” тунлари Минода тунаш, Видо (Ҳайрлашув) тавофидир. Бундай тўлиқ бўлмаган ҳажни қилгандан қилмаган афзал. Аллоҳ Таоло ўз муборак китобида айтадики, “Ҳаж ва умрани Аллоҳ учун комил суратда адо қилинг” (ал — Бақара сураси, 196 — оят).

Бу дегани, ҳаж ва умра амаларини тўлиқ бажариш лозим, дегани.

5) Баъзи ҳожилар “ат — Таъажжул” маъносини хато тушунадилар. “Ат — Таъажжул” ҳақида Аллоҳ Таоло шундай деган: “Кимки икки кунда шошилиб, зикрни тўхтатса, унга гуноҳ йўқ, ким кейинда (учинчи кунга ҳам) қолса, унга — да гуноҳ йўқдир. (Ал — Бақара сураси, 203 — оят).

Бунда улар ҳайит куни ва ундан кейинги зу-л-ҳижжа ойининг 11-куни назарда тутилган, деб ўйлайдилар ва мен "тажжуддаман" (Қуръони каримда айтилганидек) деб, шу 11-куни кетиб қоладилар. Бу — сабаби жаҳолат бўлган хатодир, айтилган икки кун хайит куни (қурбонлик килинган кун)дан кейинги икки кундир. Бу зу-л-ҳижжа ойининг 11- ва 12-кунларидир. Кимки "таажжул" — шошаётган бўлса, 12-куни тош отиб бўлиб, пешиндан кейин кетавериши мумкин. Бу — гуноҳ эмас. Лекин кимки кечикиб, 13-куни пешин оққандан кейин тош отса, бу — афзалроқ ва комилроқдир.

Еттинчи . Пайғамбар (с.а.в.) мас — жидини зиёрат қилиш

Пайғамбар (с.а.в.) масжидини зиёрат қилиш, шубҳасиз, собит суннатдир. Чунки пайғамбар (с.а.в.) шундай деганлар: "Масжид — ул —

Ҳарам, менинг бу масжидим ва ал-Ақсо масжидидан бошқа масжидларни зиёрат қилишга ошиқманглар".

Пайғамбар (с.а.в.) масжидида ўқилган намоз бошқа масжидларда ўқилган намозлардан 1000 марта афзалроқдир (Масжид-ул-Ҳарам бундан мустасно). Бу муқаддас масжид зиёрати ва муборак сафарнинг шаръийлигига далолатдир, лекин баъзи ҳожилар бу ишда кўп хатолар қиладилар:

1) Кўп ҳожилар муқаддас масжид зиёрати ҳаж амалларидан бири бўлиб, унга алоқаси бор ёки уни мукамал қилади, деб ўйлайдилар. Бу — очиқ-равшан хатодир, чунки Пайғамбар (с.а.в.) масжиди зиёрати учун суннат бўйича муайян вақт белгиланган эмас, ҳаж амалларига ҳеч қандай алоқаси йўқ. Кимки ҳаж қилиб, Пайғамбар (с.а.в.) масжидини зиёрат қилмаса ҳам, ҳажи тўлиқ ва тўғри бўлади.

2) Баъзилар эътиқоди бўйича, Пайғамбар (с.а.в.) масжиди зиёрати вожибдир. Бу — нотўғри эътиқод, чунки Пайғамбар (с.а.в.) масжиди зиёрати — суннат, шунинг учун инсон бутун ҳаёти давомида уни зиёрат қилмаса ҳам гуноҳи йўқ. Кимки уни яхши, солиҳ ниятда зиёрат қилса, катта савоб олади, ким зиёрат қилмаса, гуноҳи йўқ.

Баъзи ҳожилар Пайғамбар (с.а.в.) масжиди зиёрати Пайғамбар (с.а.в.)нинг ўзига ёки унинг қабрига қилинган зиёрат, деб тушунадилар. Бу — хатодир, чунки зиёратнинг асл моҳияти Пайғамбар (с.а.в.) масжиди, унда намоз ўқиб, ибодат қилишдадир. Пайғамбар (с.а.в.) қабрини, саҳобалар ва шаҳидлар қабрларини зиёрат қилиш ҳам муборак масжид зиёратига киради. Пайғамбар (с.а.в.)учта муқаддас масжиддан бошқа масжидларни зиёрат қилишни манъ этганлар. Пайғамбарлар ва авлиёлар қабрларини унда намоз ўқиш учун

зиёрат қилиш мумкин эмас. Ҳаж мавсуми пайтида Пайғамбар (с.а.в.) масжидини зиёрат қилишга доир ҳадислар заифдир. Пайғамбар (с.а.в.) масжидини зиёрат қилганда, Пайғамбар (с.а.в.) ва бошқалар қабрларини зиёрат қилиш савобдир. Бу қабрлар зиёрати пайтида, вафот этганларга салом бериб, Аллоҳдан уларга раҳмат ва мағфират сўралади.

4) Хатолардан яна бири Пайғамбар (с.а.в.) масжиди зиёрати пайтида масжидда белгиланган ададда (40 марта) намоз ўқиш керак, деб ўйланади. Бу — хато, чунки Муҳаммад (с.а.в.) масжид зиёрати пайтида зиёратчилар ўқийдиган намозлар сонини белгилаб қўймаган. Бу ҳақда гапириладиган ҳадислар нотўғри, заиф ҳадислардир. Шунинг учун, зиёратчилар зиёрат пайтида ўзлари куч қудратлари етганча намоз ўқишлари мумкин. Зиёратчилар Пайғамбар (с.а.в.) қабри зиёратида киладиган катта

хатолардан яна бири, шундаки, улар дуо ўқиётганда овозларини баланд кутарадилар, гўёки қабр устида ўқиладиган дуонинг афзаллиги бор. Бу — катта хато, чунки қабр устида дуо ўқиш шариатдан эмас. Ўқиладиган дуолар фақат Аллоҳга илтижо этиб, ундан истиғфор сўрашдир. Қолгани эса бидъат ва ширкка олиб борадиган йўлдир. Кимки Аллоҳга қарата дуо этиб, ибодат қилмокчи бўлса, юзини Пайғамбар (с.а.в.) қабрига қаратиб эмас, балки масжидда қиблага қараб, дуо қилади, чунки дуо қибласи муқаддас Каабадир, бунга алоҳида эътибор бериш лозим.

б) Пайғамбар (с.а.в.) масжидларини зиёрат қилганда йўл қўйиладиган катта хатолардар бири — Мадинаи мунавварадаги жойлар ва масжидларга боришдир. Бу — таъқиқланган бидъатдир. Бундай жойлар ва масжидлар қаторига — ал — Ғамома масжиди, ал — Қиблатайн

масжиди, Етти масжид ва бошқалар
киради. Бу ерга авом ва жоҳилларгина
бу зиёрат шаръийдир, деган ҳаёлда
борадилар. Бу хатоларнинг энг
каттасидир, чунки Мадинаи
мунавварада Пайғамбар (с.а.в.)
масжидидан (сўнгра Қубо масжидидан)
бошқа жойлар зиёрати ношаръийдир.
Мадинаи мунавварадаги бошқа
масжидларнинг ер юзидаги бошқа
масжидлардан афзаллиги йўқ.
Мусулмонлар бунга эътибор
беришлари, вақтларини ва пулларини
беҳуда сарфламасликлари лозим.
Пайғамбар (с.а.в.) айтганларидек,
"Кимки бирор ишни бизнинг
амримиздан ташқари қилса, у рад
этилади". Етти масжид, ал — Қиблатайн
масжиди, ал — Ғамома масжидини
Пайғамбар (с.а.в.) ва бошқалар атайин
зиёрат қилганликлари ҳақида далил —
исбот йўқ. Бу янгилик бўлиб,
бидъатдир.

Биз Аллох Таолодан тўғри йўлга
бошлашни, биздан ризқини
аямасликни, йўлимизда доим Ўзи
ҳамроҳ бўлишини сўраб қоламиз.

"Ва-л-ҳамду лиллаҳи робби-
л-аламийн ва салло-л-лоҳу ва
саллам ала набиййина Муҳаммад ва ала
алиҳи ва саҳбиҳ ажмаъийн".

"Бутун оламлар ҳукмдори бўлмиш
Аллоҳга ҳамду санолар, Пайғамбаримиз
Муҳаммад (с.а.в.)га, унинг умматига ва
жамики саҳобаларга салавотлар бўлсин.
Омин!"

